

Samim Kocagöz (1916-1993)

Türk yazar.

Hasan Samim Kocagöz 1916 yılında Aydın'ın Söke ilçesinde dünyaya geldi. Köklü bir aileye mensup olan Kocagöz'ün baba tarafından soyu bölgedeki geniş toprakların sahibi Kocagözoğulları'na dayanıyordu. Babası Şükrü Bey, eğitimin önemli görüldüğü bir ailede, dadılar elinde yetişmişti. Annesi Vahide Hanım ise İzmir eşrafından Osmanzâdelere mensuptu. Kültürlü ve bilgili bir aileden gelen Vahide Hanım'ın soyu divan şairi Osmanzâde Taip Efendi'ye dek uzanıyordu.

Kocagöz'ün çocukluğu Söke'de geçti. 1922 yılında Yunanlılar Söke'yi işgal edince Muğla'ya göçen aile, altı ay sonra döndüklerinde Söke'nin yakılıp yıkılmış olduğunu görse de buradan ayrılmadı. İlkokula Söke'de başlayan Kocagöz, ortaokula ve liseye İzmir Erkek Lisesi'nde devam etti. Liseyi bitirince ailesinin tıp eğitimi almasını istemesine rağmen Kocagöz'de edebiyat öğrenimi görme arzusu ağır bastı ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümüne kaydoldu. Üniversite eğitiminden sonra Fransa'ya gitmek istese de İkinci Dünya Savaşı'ndan dolayı vazgeçti. 1942 yılında sanat tarihi öğrenimi için İsviçre-Lozan'a giderek sanat ve felsefe tarihi dersleri aldı. 1945'te öğrenimini tamamlamadan Türkiye'ye döndü ve Ankara'da subay okuluna girdi. Giresun'da başladığı askerlik görevini 1946 yılında Vatan gazetesinde yayınlanan *Fındık Yaprakları* öyküsü yüzünden sürdürüldüğü Sivas'ta tamamladı.

Kültürlü bir ailede yetişmiş olan Kocagöz'ün hatıralarında bahsettiğine göre, onun sanatçı kimliğinin temelini atan kişiler babası Şükrü Bey'in dadısı Hatice Nine ile anneannesi Ayşe Hanım'dı. Hatice Nine'nin masalları ile anneannesinin aruzla söylediği manzumeler, fıkralar ve masallar Kocagöz'ün edebiyata küçük yaşlarda ilgi duymasını sağladı. İlkokul yıllarından sonra Reşat Nuri, Ömer Seyfettin, Namık Kemal, Tevfik Fikret gibi isimlerin eserleriyle tanıştı. Lisedeki edebiyat öğretmeni Zeki Baran, onun edebiyat sevdasını artıran isimlerden biri oldu. Bu sevdası İzmir'de çıkan *Anadolu* gazetesine yolladığı yazılarla ilk meyvelerini vermeye başladı. Bu dönemde *Yücel* dergisinin hazırladığı hikâye yarışmasında birinci olamasa da derece aldı. Sonraları benimseyeceği toplumcu gerçekçi görüşün tohumları da o sıralar okuduğu ve derinden etkilendiği Sabahattin Ali'nin eserleriyle atılmış oldu. Üniversite yılları ise Behçet Necatigil, Cahit Külebi, Mehmet Kaplan, Fahir İz, Vedat Türkali, Şemsettin Kutlu ve Tahir Alangu gibi isimlerle hemen hemen aynı dönemde geçti. Üniversitede Kilisli Rıfat, Ragıp Hulusi Özdem, Ahmet Hamdi Tanpınar, Şerafettin Yaltkaya, Fuat Köprülü, Reşit Rahmeti Arat gibi dil ve edebiyat alanında değerli isimlerden ders aldı. Kocagöz bu isimlerden Reşit Rahmeti Arat ile Atatürk'ün ölüm günü yaşadığı anıyı şöyle anlatır: “(Reşit Rahmeti'yi kastederek) Bu hocamı hep 10 Kasım 1938, Atatürk'ün ölüm günü anımsarım: Sabah ilk derse girmiştik. Reşit Rahmeti Arat, karatahtada ders anlatıyordu. Birden kapı vuruldu, sonra açıldı. Biz yedi sekiz öğrenci bir masanın etrafında oturuyorduk. Kapıyı açıp büyük bir heyecan, üzüntü ile içeriye giren Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu'ydu. Sesi titreyerek,

'Rahmeti' dedi 'Atamızı yitirdik'.

Biz öğrenciler ne olduğumuzu bilemedik. Rahmeti Hoca, önce sapsarı kesildi. Gözlükleri buğulandı. Sonra tırak! diye elindeki tebeşiri bıraktı. Güçlkle bize,

'Dersimiz burada kalsın...' diyebilirdi. Caferoğlu'nun arkasından çıktı gitti”.

Atatürk'ün cenaze törenine de katılmış olan Kocagöz, o günü şöyle tarif eder: “İstanbul ayağa kalkmış, İstanbul ağlıyordu! Türkiye ayağa kalkmış, Türkiye ağlıyordu!”

1947 yılında askerliğini tamamlayan Kocagöz, Hüsametdin Bozok ile bir araya gelerek 1950 yılında Yeditepe Yayınevi'ni kurdu. 1952 yılında Vedat Günyol'un çıkardığı *Yeni Ufuklar* dergisi ile birlikte Ankara'da çıkan *Kaynak* dergisinde yazıları yayınlandı. Üye olduğu Türk Dil Kurumu'na Atatürk'ün *Nutuk'u* ve Evliya Çelebi'nin *Seyahatname'si* gibi önemli eserlerin sadeleştirilmesi konusunda sunduğu öneri kabul edildi. 1960 yılından sonra çok istediği öğretmenlik mesleğini İzmir Devlet Konservatuvarı ile İzmir Ticaret Lisesi'nde edebiyatın yanı sıra tiyatro tarihi dersleri vererek yapabildi. 1963 yılında politikaya atılarak kendi görüşlerini yansıttığını düşündüğü Türkiye İşçi Partisi'ne girdi. 1968 yılında yönetim kuruluna seçildiği partiden 1970 yılında istifa etti ve 12 Mart Askeri Müdahalesi sebebiyle aralarında Yaşar Kemal gibi isimlerin de bulunduğu sanatçılarla birlikte tutuklandı. Tutukluluk döneminin ardından Sovyet Yazarlar Birliği daveti üzerine gittiği Sovyetler Birliği'nde Dünya Yazarlar Konferansı'na katıldı.

Türk edebiyatında 1940 kuşağı yazarları arasında sayılan Samim Kocagöz, 1962-63 yıllarında arka arkaya basılan *Kalpakkıllar* ve *Doludizgin* adını taşıyan iki eseriyle anılsa da roman türünde on iki eser verdi. 1938'de basılan ve ilk romanı *İkinci Dünya'yı* bir gençlik hevesi sayan ve utana sıkıla anan Kocagöz, bu eserini romanları arasında zikretmedi. Bu sebeple 1948 yılında İsviçre yıllarında tamamladığı *Bir Şehrin İki Kapısı* adlı eseri onun ilk romanı sayılır. Cumhuriyetin kuruluş yıllarını konu edinen bu roman, Kocagöz'ün benimsediği toplumcu gerçekçi çizginin belirginleşmeye başladığının bir göstergesiydi. Temasını genellikle savaş yılları veya darbe dönemleri gibi siyasi veya toplumsal olayların meydana getirdiği romanlarla iki ayrı ödüle sahip oldu. 1986 yılında basılan ve 12 Eylül 1980 Askeri Darbe dönemini işleyen *Mor Ötesi* adlı romanıyla Ferit Oğuz Bayır roman ödülünü alırken 12 Mart günlerini ele aldığı 1988 yılında basılan *Eski Toprak* romanı ile Orhan Kemal roman ödülüne layık görüldü.

Kurtuluş savaşını konu alan *Kalpakkıllar* ile onun devamı olan *Doludizgin* adlı romanları Kocagöz'ün Atatürkçü düşüncelerinin yansımalarıdır. Yazar *Kalpakkıllar*'da Kurtuluş savaşını bir bütün olarak anlatmayı amaçlamış ve romanı birkaç vaka zinciri içinde kurgulamıştır. Yedi bölümden oluşan romanda farklı mekân ve farklı olaylarla Anadolu'nun savaş atmosferi yansıtılır. Bu romanın devamı olan *Doludizgin* de aynı düzende, daha çok Talib'in hikâyesine yoğunlaşmış bir biçimde ilerler. Kocagöz, çocukluğunda şahit olduğu, fakat kavrayamadığı Kurtuluş Savaşı günlerini hep yazmak istemiş ve bu uğurda birçok araştırma yapmıştır. Mustafa Kemal'in Büyük Nutku'na göre yön verdiğini ifade ettiği bu romanlarda Yusuf karakterini de Kurtuluş Savaşı'nın aydını olacak şekilde donatmıştır. Türk halkının Mustafa Kemal'in kişiliğinde Cumhuriyete kavuştuğunu belirten Kocagöz, Cumhuriyet'in de gökten inen bir kavram olmadığı, bir birikim olduğu görüşündedir. Toplumcu gerçekçi çizgiyi benimseyerek Anadolu insanının sıkıntılarını dile getirmesini de Kocagöz, Atatürk'ün aydınların ulusla doğrudan temas kurmaları gerektiği fikrine bağlar. 1930'lu, 1940'lı yıllarda toplumsal sorunlarla ilgilenerken halkın ve köylünün dertlerini dile getiren aydınların Atatürk'ün istediği gibi çalıştıklarını savunur.

Kocagöz'ün romancılığından önce edebi çevrede tanınmasını sağlayan eseri, 1939 yılında üniversite öğrencisi iken *Ses* dergisinde yayınlanan "Yarıntı" adlı öyküsü oldu. On iki kitaba dönüşen öykü serüveni Kocagöz'e birçok ödül kazandırdı. 1950 yılında katıldığı Dünya Hikâye Yarışması'nda *Sam Amca* adlı öyküyle yakaladığı Türkiye birinciliğinin ardından 1968'de *Yağmurdaki Kız* adlı öykü kitabı ile Türk Dil Kurumu hikâye ödülünü, 1979 yılında basılan *Alandaki Delikanlı* öykü kitabı ile Lions Hikâye ödülünü aldı.

Kocagöz roman ve öykünün yanı sıra oyun türünde eserler vermiş olsa da bunlardan hiçbiri yayınlanmadı. *Sayıllı Günler* adlı oyunu 1956 yılında İstanbul Üniversitesi'nde sahnelenirken *Yaşlı Kız* adlı oyunu "kısa oyun" olarak 1969 yılında Türk Dili dergisinde yayınlandı.

Yazarın makalelerini topladığı *Roman ve Yazarlık Onuru* adlı bir kitabı ile *Nasrettin Hoca Fıkraları* adında bir inceleme kitabı bulunmaktadır. *Bu da Geçti Yahu* ismini taşıyan anılarını topladığı eserde Kocagöz, sanat algısına dair bilgilere ve fikirlerine de yer vermiştir. Ayrıca son yıllarında *Zarkanat* isimli bir de çocuk öykü kitabı yazmıştır.

1947 yılında İngilizce öğretmeni Sevinç Hanım ile evlenen Kocagöz'ün bu evlilikten Şükrü ve Fadıl adında iki çocuğu vardır.

1978 yılında başlayan sağlık sorunları 1980'li yıllarda bağırsak rahatsızlığıyla birlikte arttı ve 1989'da sol tarafına inen felçle git gide kötüleşti. 1991 yılında çok sevdiği eşi Sevinç Hanım'ı da kaybedince son yıllarında tasarladığı *Kocagözgiller* romanını yazamadan 1993 yılında vefat etti.

Özlem SÜRÜCÜ

KAYNAKÇA

KOCAGÖZ, Samim, **Bu da Geçti Yahu**, Düşün Yayınevi, İstanbul.

NECATİGİL, Behçet, **Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul 2005.

NECATİGİL, Behçet, **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, Varlık Yayınları, İstanbul 2007.

TAŞ, Songül, **Samim Kocagöz -Yazar, Eser, Üslup-**, Yayımlanmış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi SBE, Malatya 1993.

TÖRENEK, Mehmet, **Türk Romanında İşgal İstanbul'u**, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/samim-kocagoz-1916-1993/?pdf=6315> adresinden erişilmiştir